

ՆԱԿՈՐ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Բանասիրական գիտությունների թեկնածու

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՆԱՐԵԿԱՑՈՒ ԵՎ ՆԱՐԵԿԻ ՄԱՍԻՆ

Հոգևոր բեկման այս բարդ օրերին հազարամյա հեռավորությունից իր արդար, կենսա-
նորոգ ու խորախորհուրդ խոսքն է բերում մեզ ամմաֆ Նարեկացին, ում երկնաշունչ Նա-
րեկը դարերի հուլովություն և այսօր մեզ՝ հայերիս համար ուղեմիջ է, հավատո հանգա-
նակ՝ ճիշտ խորհելու, ազնիվ ապրելու և իմաստնաբար գործելու՝ հեռու ամեն կարգի ա-
պակամությունից, գայթակղությունից և չարաբարո խոչնդությունից: Եթե հնարավոր չէ
Աստծուն հասնել, աստվածանալ, գոնե ձգտել դրան՝ անհասանելիին, իր կեցության ի-
մաստը տեսնել այդ ձգտման մեջ, որով էլ պայմանավորված է մարդու կատարելությունը,
ներդաշնակությունը, հաստատական առաջընթացը, շարժումը՝ ընդհանրապես:

Հայոց Մեծ Սուրբը, խորաթափանց իմաստասերն ու անզուգական գեղագետն իր վրա
է վերցրել սերնդակիցների ու նրանց հետագա ժառանգների ծանրածանր մեղքերը, ծնկա-
չոք ու պաղատագին խնդրել է ամենագութ ու արդար Աստծուն՝ ներել մեղսաշատ ազգիս
զավակների մոլորությունները, տարամբժ արարքները, բուժել հոգևոր ու մարմնավոր ա-
րատները: Եվ պատահական չէ, որ ժողովուրդը սրբացրել, աստվածացրել է Ռշտունիքի
Նարեկա վանքում ապաշխարող ճգնավորին ու նրա «Ողբերգության մատյանը»:

Ահա այս և այլ պարագաներ նկատի ունենալով՝ իմաստասեր Աշոտ Պետրոսյանը
«Նարեկը բժշկարան» (Բերձոր, 2002 թ.) նոր գրքում «Մատյան ողբերգության» ստեղծա-
գործությունը հանգամանորեն քննել է նախ և առաջ որպես Աղոթամատյան:

Աշխատության այս վերնագիրը թվում է, թե մեզ տանելու է ժողովրդի մեջ Նարեկի
բուժիչ հատկությունների մասին տարածում գտած ըմբռումների, պատկերացումների
հունով: Սակայն հեղինակը, չանտեսելով անշուշտ այդ պատկերացումները, առավել լայն
ու գիտական-փիլիսոփայական հիմքի վրա է քննարկում խնդիրը՝ շեշտը դնելով հոգևորի
շրջանակներում բարոյահոգեբանական ներգործության վրա, որը գործնականում այնքան
արդյունավետ է, որքան մեծ ու խորն է «բուժվողի» հավատը, ինքնամաքրվելու հաստա-
տակամությունը, որքան անկեղծորեն է նա հավատում գրքի զորությանը:

Մինչև բուն քննությանն անցնելը, Ա. Պետրոսյանը ճշտում է իր հայացքը քննարկվելիք
նյութի նկատմամբ և հանգում այն եզրակացության, որ կրոնի ու իմաստասիրության միջև
սերտ կապ կա, որը «հնարավորություն է տալիս հոգևոր մշակույթի այդ երկու տեսակներն
իմաստազննել իբրև մեկ միասնական ասպարեզ», իբրև կրոնափմաստասիրություն, որ
աստվածաբանությունն «առավել է» մնացած բոլոր գիտություններից և ներառում է իմաս-
տասիրական և բնագիտական մտքի ամբողջ հարստությունը:

Նարեկացու երկը, իբրև ամբողջություն, համարելով հոգևոր վարդապետություն, ի-
մաստասիրական քննախոսություն, գեղարվեստական ստեղծագործություն և Աղոթա-
մատյան ու Բժշկարան, նա այն գնահատում է իբրև ինքնաճանաչման լավագույն գրքերից
մեկը՝ փրկության ծրագիր և միջոց, նաև ձրի բժշկարան բոլոր քրիստոնյա անեղծ հավա-

տացյալների համար, անստվեր լուսի ջերմություն, որի ճառագայթները թափանցում են մարդկանց հոգիները և չեզոքացնում ամեն ախտ ու չարություն:

Իր ծավալով գիքը մեծ չէ, բայց տարողությամբ հարուստ է ու բովանդակալից, ասելիքը՝ շատ, ու թվում է, թե հորդահոս գաղափարների, մտքերի, խոհերի ու դիտարկումների համար գրքի էջերը սեղո կաղապարներ են դարձել: Առաջինը, որ աչքի է զարնում, հեղինակի անսահման հավատը, սերն ու նվիրվածությունն է հանճարեղ Նարեկացուն ու Նարեկյան խոհին: Պարզապես, ինչպես մեծ մտածողը, աստվածաբանն ու բանաստեղծն է ընդունել և անվերապահորեն հավատալով խոնարհվել Աստվածային համապարփակ գոյության առջև, այնպես էլ գրքի հեղինակն է առիթն օգտագործել իր անսահման երախտիքն արտահայտելու Նարեկացու մեծության հանդեպ՝ փորձել մեկնել Նարեկյան այս կամ այն խոսքը, պատկերը և տողը: Այս խոնարհ հավատը, սակայն, կույր չէ, սահմանափակ մտքի անզորություն չէ, միանգամայն գիտակցված է ու հավասարակշռված, վերլուծական, իմաստաբանական մտքի ու մոտեցման վրա խարսխված հավատ է ու համոզմունք, որ համակում է ու մեծ մասամբ հավատ ներշնչում Նարեկյան ճշմարտությունների հեղինակային ընկալման հավաստիության հանդեպ:

Գիրքը տևական պրպտումների ու տքնաջան աշխատանքի արդյունք է, որի առանձին հատվածներ ժամանակին տպագրվել են տարբեր պարբերականներում: Հեղինակը Նարեկը դիտարկում է որպես իմաստասիրական, դավանաբանական երկ, քրիստոնեական սկզբունքների արծարծման ամենակատարյալ մարմնավորում:

Ա. Պետրոսյանը Նարեկը ներկայացնում է ոչ թե որպես նեղ, կենցաղային իմաստով բժշկարան, այլ բժշկարան իր բուն էությանմբ. ով շփվում, հասկանում և ամենակարևորը՝ հավատում է Նարեկի ամենազորությանը, նա բուժվում է հոգեպես, հետևաբար և՛ ֆիզիկապես ու մարմնապես: Նարեկացին ոչ միայն բանաստեղծ է, իմաստասեր, բարոյախոս, աստվածաբան ու ներհուն քրիստոնյա՝ ամենավսեմ առումով, այլև Սուրբ է, իսկական Սուրբ, որին հայությունը պաշտել է ու պաշտում է, Սուրբ, որ «իր մեջ կրել է մարդկությունը և նրան առաջնորդել դեպի աստվածություն, դեպի աստվածացում»: Ազգի, հասարակության, պետության գործերին մերձ մարդ-անհատը պետք է ազնիվ լինի, մաքուր՝ Աստծու ու ժողովրդի առաջ, բաց ճակատով ու հոգով. ամեն շեղում ու խաթարում աղավաղում է նրա աստվածատիպ պատկերը, նրա էությունը, և նա դադարում է լայն ու վեհ իմաստով մարդ կոչվելուց:

Գրքում տարբեր ենթաբաժիններով արծարծված խնդիրների թվարկումն իսկ բավական է համոզվելու համար նրա բովանդակության նշանակալիության մասին. Աստվածատուր լուսի ջերմությունը, Նարեկի ըմբռնման դժվարությունները, Նարեկը՝ իմաստության խտարան, մարդը և Աստված. անսահմանի բնորոշումները, աստվածային հատկությունը մարդու կատարելացույց, Նարեկն իբրև աղոթագիրք, մեղսագիտակցությունն իբրև ինքնագիտակցության խորացում, Գրիգոր Նարեկացու անհատականությունը, զղջում և խոստովանություն, հավատը՝ սրբության միջոց, մեղքը և հիվանդությունը, անառարկայակազմի առարկայացումը, խոսքաբուժություն, երաժշտաբուժություն, Նարեկի ցանկերը և այլն:

Ա. Պետրոսյանն այն կարծիքի է, որ «Մատյանը ձիգ դարերի ընթացքում էական փոփոխությունների չի ենթարկվել. մեզ է հասել այն տեսքով ու բովանդակությամբ, ինչպես երկնել է հեղինակը»:

Օտտ քչերին է հաջողվել խորապես ընկալել ու յուրացնել Նարեկի իմաստությունները: Այսօր էլ օրախնդիր է Նարեկի ուսուցումն ու տարածումը, նրա ոգու ու գաղափարների յուրացումը՝ իբրև կատարելագործման, հավատքի անդավաճան աղբյուր. գեղագիտական դաստիարակության անփոխարինելի միջոց:

Ա. Պետրոսյանի կարևոր եզրահանգումներից մեկն էլ այն է, որ «Նարեկացու հետ հեշտանում է բարեպաշտորեն ապրելը», որ նա «բարեպաշտորեն ապրելու ճանապարհ է բացում», որ «Նարեկի մեջ մենք գտնում ենք մեզ» և նրա հետ խոստովանում ենք մեր մեղքերն ու բուժվում: Սա այն դեպքում սակայն, երբ ժողովրդի լայն խավերը գոնե մասամբ հաղորդակցվեն նարեկյան պատգամներին ու աղոթքներին: Ցավ է խոստովանել, որ Նարեկի պես անստոյուն գանձը, հազարամյա ճանապարհ անցնելով և համազգային ճանաչման արժանանալով հանդերձ, չի դարձել ամենօրյա հոգևոր ճաշակում: Եթե դա կարելի է բացատրել անցյալում մեր հայրենիքի ծանր ու անհաստատ վիճակով, ապա անհասկանալի և անթույլատրելի է նման վիճակը մեր օրերում:

Աստվածային կամքով ճակատագիրը մեզ ավանդել է Նարեկ, բայց չկա Նարեկի հետևողական, ամենօրյա տքնաշան ուսուցում ըստ պատշաճի: Նույնը Կոմիտասյան երաժշտությանն է վերաբերում: Նույնիսկ երաժշտական հաստատություններում այն իր արժանի տեղը չունի: Էլ ուր մնաց ժողովրդի հոգևոր ու բարոյական կրթությունը: Ինչպե՞ս բարեպաշտորեն կրթվել ու ապրել, երբ ամբողջ հոգևոր մշակույթը գիտակցաբար կամ անգիտորեն մղվում է դեպի մյութապաշտություն, երբ վճռական քայլեր չեն արվում՝ արմատախիլ անելու հայրողյաց հոգու ու գիտակցության մեջ դարերով կուտակված հոռի հատկություններն ու բարքերը, որպեսզի աստիճանաբար ստեղծվի հոգևոր դաշտը՝ բարեկիրթ մարդ ու երկրի քաղաքացի կերտելու համար: Նման հոգևոր դաշտ կարելի է ստեղծել միայն ու միայն Նարեկացու, Կոմիտասի և մեր մյուս մեծերի հոգևոր ժառանգությունը յուրացնելու ու տարածելու և հոգեպես կատարելագործվելու միջոցով:

Այս է Աշոտ Պետրոսյանի «Նարեկը՝ բժշկարան» արժեքավոր աշխատության գլխավոր արժանիքը: